

Alte Drucke

**DE RATIONE || STVDII, AC LE=||GENDI,
INTERPRE-||tandiq[ue] autores, Erasmi || Rot. libellus
au-||reus. || Officium Discipulorum, ex Quintiliano. || ...**

Erasmus, Desiderius

Lugduni, 1541

ERASMVS ROT. PETRO VITERIO, LIBERALium disciplinarum professori eximo
S. D. P.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150976

ERASMVS ROT-

PETRO VITERIO, LIBERAR-
lium disciplinarum professori eximio

S. D. P.

NAE tu rem istam mi Petre suauissime, & perspicis acute, & grauitèr, uereq; iudicas, plurimū referre, qua ratione, quoq; ordine quid instituas, idq; maximū habere momētū, cū ceteris in rebus omnibus, tum uero præcipue in bonarū studijs literarū. An non uidemus ingētia pondera, si artē adhibeas, minimo tolli negotio, quæ nullis alioqui uiribus moueri poterant? Quemadmodū & in bello non perinde refert, quantis copijs, quantisq; uiribus hostem adoriaris, ut quā probe instructo exercitu, quō cōsilio, quoq; ordine pugnam capeffas. Ac multo celerius quō tendunt, perueniunt ij, qui semitas compēdiarias norunt, quā qui amnem (ut ait Plautus) ducē sequuntur, & uel contempto Pythagoræ τῆς λεωφόρου ingrediuntur, uel uarijs etiā errorū ambagibus circumaguntur. Proinde rogas, ut tibi studiorū ordinē, ac uia, formamq; præscribā, quam tu, ueluti Thesei filum secutus, & in autorū labyrinthis citra errorē uersari queas, & ad eruditionis summam celerius emergere, uel magis aliorū studijs cōsulere, quos bonis literis instituis. Quādoquidem ipse iam prope modū ad eruditionis fastigium peruenisti. Equidē pro mea certe uirili non grauatim parebo homini tam amico, ut nephas sit quiduis etiam flagitanti negare, nedum rem tam honestam, tamq; frugiferam. Quōd si senseris nostrum hoc consiliū tibi commodo fuisse, tui candoris erit, & alijs ad bonas literas enitentibus, digito uiam indicare.

PRIN

RINCIPIO duplex omnino uide-
tur cognitio rerum ac uerborū. Verbo-
rum prior, Rerum potior. Sed nonnulli
dum diuina (ut aiunt) uerba ad res discen-
das festinant, sermonis curam negligunt,

et male affectato cōpendio, in maxima incidunt dispen-
dia. Etenim cum res non nisi per uocū notas cognoscantur,
qui sermonis uim non calleat, is passim in rerū quoq;
iudicio cæcutiat, hallucinetur, deliret necesse est. Postre-
mo uideas nullos omnium magis ubiq; de uoculis cauilla-
ri, quā eos qui iactitant sese uerba negligere, rem ipsam
spectare. Quapropter utroq; in genere statim optima, et
quidē ab optimis sunt discenda. Quid enim stultius, quā
magno labore discere, quæ postea maiori cogaris dedi-
scere? Nihil autem facilius discitur, quā quod rectum, ac
uerum est. At praua si semel inhaeserint ingenio, dictū mi-
rum, quā non possint reuelli. Primū igitur locū Grāma-
tica sibi uendicat, eaq; protinus duplex tradenda pueris,
Græca uidelicet, ac Latina. Non modo quōd his duabus
linguis omnia fermē sunt prodita, quæ digna cognitu ui-
deatur, uerū etiā quōd utraq; alteri sic affinis est, ut ambæ
citius percipi queant cōiunctim, quā altera sine altera,
certe quā Latina sine Græca. A Græcis auspiciari nos
mauult Quintilianus, sed ita, si his literis perceptis, non
longo interuallo Latine succedant. Sanē utrasque pari
cura tuendas esse monet: atq; ita futurum, ut neutre alte-
ris officiant. Ergo utriusq; linguae rudimenta et statim,
et ab optimo præceptore sunt haurienda. Qui si for-
tē non contingat, tum (quod est proximum) optimis

Grammatica &
Græca & La-
tina.

Græci gram-
matici,

Latini,

Quinam auto-
res præcipue le-
gend.
Græci,

Latini,

certe ut edum autoribus, quos equidē per paucos, sed de-
ctos esse uelim. Inter Græcos Grammaticos nemo non
primum locum tribuit Theodoro Gaze, proximum mea
sententia Constantinus Lascaris sibi iure suo uendicat.
Inter Latinos uetustiores Diomedes. Inter recentiores
haud multum uideo discriminis, nisi quod Nicolaus Pe-
rottus uidetur omnium diligentissimus, citra superstitio-
nem tamen. Verum ut huiusmodi præcepta fateor necessa-
ria, ita uelim esse, quoad fieri possit, quam paucissima,
modo sint optima. Nec unquam probaui literatorū uul-
gus: qui pueros in his inculcandis complures annos re-
morantur. Nam uera emendate loquendi facultas optime
paratur, cum ex castigate loquentium colloquio conui-
ctus, tum ex eloquentium autorum assidua lectione: è
quibus ij primum sunt imbibendi, quorū oratio prætera-
quàm quod est castigatissima, argumenti quoq; illecebra
aliqua discentibus blandiatur. Quo quidē in genere pri-
mas tribuerim Luciano, alteras Demostheni, tertias He-
rodoto. Rursum ex poëtis primas Aristophani, alteras
Homero, tertias Euripidi. Nam Menandrum, cui uel pri-
mas daturus eram, desideramus. Rursum inter Latinos
quis utilior loquendi autor, quàm Terentius? purus, ter-
sus, et quotidiano sermoni proximus, tum ipso quoq; ar-
gumenti genere iucundus adolescentiæ. Huic si quis sele-
ctas Plauti comædias putet addēdas, quæ uacent obscœ-
nitate, equidem non repugno. Proximus locus erit Vergi-
lio, tertius Horatio, quartus Ciceroni, quintus C. Casar-
ri, Sallustium si quis adiungendum arbitrabitur, cum hoc
non magnopere contenderim: atq; hos quidem ad utrius-
que

quæ linguæ cognitionem satis esse duco. Neq; enim mihi
 placent, qui in euoluendis hunc in usum autoribus, etiam
 quibuslibet, uitam omnem conterunt. Prorsus infantem
 existimantes eum, quem ulla chartula suffugerit. Ergo
 parata sermonis facultate, si non luxuriosa, certe casta,
 mox ad rerum intelligentiam conferendus est animus.
 Tametsi ex his quoq; scriptoribus, quos expoliendæ lin-
 guæ gratia legimus, non mediocris obiter rerum quoque
 cognitio percipitur, uerum ex instituto omnis serè rerum
 scientia à Græcis autoribus petenda est. Nam, unde nam
 haurias uel purius, uel citius, uel iucundius, quàm ab ipsis
 fontibus? Sed quo ordine disciplinæ discendæ sint, & ex
 quibus potissimū præceptoribus, id aliàs fortasse rectius
 ostendemus. Interim ad primæ ætatis studia reuertamur.
 Ut igitur ex his autoribus unde linguæ copiam petendā
 esse diximus, fructum capias & maturius, & uberio-
 rem, Laurentium Vallam tibi censeo diligenter euoluen-
 dum, qui de Latini sermonis elegantia scripsit elegantis-
 sime. Huius adiutus præceptionibus, ipse per te non pau-
 ca annotabis. Neq; enim te uelim per omnia, uelut addi-
 ctum, Laurentianis seruire præceptis. Adiuuabit hoc
 quoque, si figuras grammaticas à Donato ac Diomede
 traditas edidiceris, si carminis leges ac formas omnes te-
 nueris, si rhetorices summam, hoc est propositiones, lo-
 cos probationum, exornationes, amplificationes, transi-
 tionum formulas in promptu habueris. Conducunt enim
 hæc non solum ad iudicandum, uerum etiam ad imitan-
 dum. His itaque rebus instructus, inter legendum auto-
 res non oscitater obseruabis, si quod incidat insigne uer-
 bum,

Laurentius
 Valla.

Inter legendum
 notanda.

bum, si quid antique aut noue dictum, si quod argumen-
tum, aut inuentum acute, aut tortum apte, si quod egre-
gium orationis decus, si quod adagium, si quod exemplū,
si qua sententia digna quæ memoriæ commendetur. Isq;
locus erit apta notula quapiā insigniendus. Notis autem
non solum uarijs erit utendū, uerumetiam accomodatis,
quo protinus quid rei sit, admoneant. Ad hæc si quis dia-
lecticen addendam statuet, non admodum refragabor,
modo ab Aristotele eā discat, nō ab isto loquacissimo so-
phistarum genere: neq; rursum ibi desideat, & uelut ad
scopulos (ut inquit Gellius) sireneos consenescat. Verum
illud interim memineris, optimum dicendi magistrum esse
stilum. Erit hic igitur in carmine, in oratione libera, in
omni argumenti genere diligenter exercendus. Neq; ne-
gligenda memoria, lectionis thesaurus. Eam tametsi locis
& imaginibus adiuuari non inficior, tamen tribus rebus
potissimum constat optima memoria: Intellectu, ordine,
cura. Siquidem bonæ memoriæ pars est, rem penitus in-
tellexisse. Tum ordo facit, ut etiam quæ semel exciderint
quasi postliminio in animū reuocemus. Porro cura omni-
bus in rebus, non hic tantum, plurimum ualet. Itaque quæ
meminisse uelis, ea sunt attētius, ac crebrius relegēda, de-
inde sæpius à nobis ipsis exigenda, ut si quid forte suffu-
gerit, id restituitur. Illud minutius, sed tamen haud indi-
gnum quod admoneatur. Adiuuabit non mediocriter, si
quorum necessaria quidem, sed subdificilis erit memo-
ria. Veluti locorum, quos tradunt Cosmographi, pedum
metricorum, figurarum grammaticarū, genealogiarum,
aut si qua sunt similia, ea quàm fieri potest breuissime si-
mul

Dialectice.

Stilus exercen-
dus.

Memoria.

mul

mul et luculentissime in tabulas depicta, in cubiculi parietibus suspendantur, quo passim et aliud agentibus sint obuia. Item si quaedam breuiter, sed insigniter dicta, uelut apophthegmata, prouerbia, sententias, in frontibus atq; in calcibus singulorum codicum inscribes, quaedam anulis, aut poculis insculpes, nonnulla pro foribus, et in parietibus, aut uitreis etiam fenestris depinges, quo nusquam non occurrat oculis, quod eruditione adiuuet. Hæc enim tametsi singula per se pusilla uideantur, tamen in unum collata acerrimum, doctrinæ thesaurum lucro augent, haudquaquam negligendo. *ἡ δὲ ἀπὸ τῶν ἀποφθηγμάτων, id est, his opibus properanti ditescere.* Postremo illud non ad unum aliquid, sed ad omnia simul plurimum conducet, si frequenter alios quoq; doceas. Nusquam enim melius deprehenderis quid intelligas, quid nō. Atq; interim noua quædā occurrūt cōmētanti, differētq; , nihil nō altius infigitur animo.

DE RATIONE INSTITUTE

tuendi discipulos.

SED uideo te cupere, ut de docēdi quoq; ratione non nihil attingamus. Age, mos geratur Viterio: quam uideo Fabium hisce de rebus diligentissime præcepisse, adeo ut post hunc de iisdem scribere, prorsus impudentissimū esse uideatur. Ergo qui uolet instituere quempiam, dabit operam, ut statim optima tradat: uerum qui rectissime tradat optima, is omnia sciat necesse est, aut si id hominis ingenio negatum est, certe uniuscuiusq; disciplinæ præcipua. In hoc non ero contentus decem illis, aut duodecim autoribus, sed orbem illum doctrinæ requiram, ut nihil ignoret, etiam qui minima paret docere.

Docentem omnia scire necessarium.